

kolegom. Kedar bode do vzeten in nadarjen praktik dobil poklic za akademiška predavanja, bode si kmalu prisvojil tudi tisto znanstveno metodo akademiškega predavanja in učenja, katera ga bode dvignila v tej stroki nad „znanstveni niveau!“ Iskati takih učnih močij je stvar državne uprave, nikakor pa ne sme ona čakati, da se jej bodo kar zastonj ponujale.

Konečno še to-le: Gospod naučni minister se peča uprav sedaj z reformo pravoslovnih studij; tendenca tej reformi pa je, omejiti preširno in neplodno doktrinarstvo ter vzgajati pravnike za življenje in praktično delovanje. Ali niso ti nazori naučne uprave dokaj podobni našim željam in zahtevam? In zaradi tega moramo še jedenkrat reči, da se nam odgovor gospoda naučnega ministra v tej negativni odločnosti ne vidi utemeljen.

Dr. K.

**Pripómnje k odločbi c. kr. najvišjega sodišča z dne
10. marcija 1891, k št. 151 in 284 Praes. ex 1890,
v knjigi judikatov št. 123.**

(Dalje in konec.)

Na noto Stadion-ovo in ces. kab. list odredil je predsednik just. dv. komisije zopet posvetovanje in za referenta odločil zopet Locello. Ta v svojem referatu naglašá :

„... so ergibt sich von selbst die Folge, dass die den Gläubigern dieser Zeitepoche (namreč pred dobo fin. pat.) rechtlich gebührende Zalung in jenen Beträgen in Convenzionsmünze zu bestehen habe, welche ihnen nach dem Wortlaute des Patentes vom 20. Hornung 1811 in Wiener Währung zugewiesen wurden.“

Nasvetoval je Locella potem načrt zakona, ki glede predmetnih tirjatev slove popolnem po smislu Stadionovega neutešjenega predloga.

Znamenit je votum Aichen-ov. Ta izraža se glede tirjatev pred dobo pat. z 20. febr. 1811 nastalih, takó-le :

Rücksichtlich dieser Forderungen scheint zwar dem Antrage des Finanzministeriums u. des hierortigen Referenten (Locella), dass solche im Conventionsgelde, oder im Papiergelde nach dem zur Zeit der Zalung bestehenden börsemässigen Curse zu bezalen verordnet werden solle, die justizmässige Rücksicht entgegenzustehen, dass die Schuldner

durch das erstgedachte Finanz-Patent vom 20. Febr. 1811 und dessen nachgefolgte Erläuterungen bereits das Recht erworben haben, diese Schulden sogar dann, wenn sie wirklich die Zalung in klingender Münze, aber nicht in einer bestimmten Münzsorte versprochen hatten, in Einlösscheinen nach ihrem Nominalwerte zu bezahlen, daher dieselben in diesem Rechte verletzt werden, wenn ihnen diese Zalung in einem grösseren Betrage von Einlösscheinen oder in Conventionsgeld aufgebürdet wird. Allein, da es doch einleuchtend ist, dass bei der durch das Finanzpatent vom Jahre 1811 vorgenommenen Scalirung der damaligen Forderungen der Massstab nach dem Verhältnisse zum Conventionsgelde und nicht nach einem einer weiteren Wertsverminderung unterworfenen Papiergelde genommen ward, und die offenbare Absicht nicht war, die Schuldner zum Nachtheile der Gläubiger zu einer diesen scalirten Wert nicht erreichenden minderen Zalung zu berechtigen, kann es allerdings ohne eine Rechtsverletzung der Schuldner angehen, ja es spricht nicht nur Billigkeit, sondern auch strenges Recht dafür, die durch das Finanzpatent nicht zur Begünstigung der Schuldner, sondern aus Finanzrücksichten erlassene Verordnung, wodurch auch diese Forderungen der Zalung in der allg. Wiener Währung nach dem Nominalwerth unterzogen wurden, für die Zukunft aufzuheben, und derselben Zalung im Conventionsgelde im scalirten Betrage zu verordnen.

Finančni patent izvira torej iz finančnih okolnostij, a ni mu bil namen, izboljšati stanja dolžnikom prejšnje dobe. Če pa se jim je stanje v dobi tega patenta faktično izboljšalo po padanji kurzov dunajske veljave, onda iz tega faktičnega, zanje ugodnega položaja niso pridobili nikakih trajnih pravic, in strogo pravo veleva, da dolžnik plača upniku uprav toliko, kolikor mu e pred dobo fin. patenta dolgoval v konv. denarji, oziroma v banko-denarji, na ta denar reduciranem, in sicer plača v konv. denarji ali pa v dunajski veljavi po kurzu, a ne po nominalni vrednosti.

Zopet dokaz, da se tirjatve, nastale pred dobo fin. patenta, v bistvu niso premenile, dokaz tem bolje, ker, kakor naglaša ta votant, „de lege ferenda“ ni uvaževati pravnega razloga: da so upniki s patentom z 20. febr. 1811 zadobili pravico, svoje stare dolgove, v konv. denarji nastale, pobotati z istim zneskom manj vredne dun. veljave!

Tudi votant Gärtner poudarja, da mora upnik za svojo tirjatev, nastalo pred fin. patentom, dobiti uprav toliko, kolikor je dal, a nadalje pripomni:

Der Eingang und der ganze Inhalt des Patentes vom 20. Febr. 1811 deutet klar dahin, dass die Wiener Währung nicht für ewige Zeit das Con-

ventionsgeld verbannen, sondern nur auf solange die einzige Währung sein sollte, bis die Staatsverwaltung in der Lage sein würde, Conventionsmünze in Umlauf zu setzen. Sie nährte damals die Hoffnung, dass sie in den Stand kommen werde, die Einlösungsscheine al pari zu realisiren, und blos in dieser Voraussetzung gab das Gesetz den Schuldnern das erwähnte Recht. Weltereignisse haben das Eintreffen dieser Voraussetzung für immer unmöglich gemacht. Wenn die Regierung demnach den Besitzern der Wiener-Währung fernerhin die Ausübung eines Rechtes gestatten wollte, welches ihnen nur zeitweilig und unter einer, nun anerkannt unrichtigen Voraussetzung eingeräumt würde, so würde sie sich einer unverantwortlichen Verkürzung der Gläubiger und einer höchst ungerechten Begünstigung der Schuldner theilhaftig machen.

Tudi ostali votantje (di Pauli, Ockel, Zeiller) bili so s predlogom referentovim zadovoljni, ali pa so v posebnem mnenju naglašali isto načelo in bili so le glede drugih vprašanj, ki pa ne spadajo semkaj, drugačnih mislij.

Menim, da ti nazori naših starejših juristov — in to članov tedanje zakonodavne korporacije — nikakor ne podpirajo načela, katero je izreklo najvišje sodišče z navedeno odločbo.

Pfaff koncem svojega članka sicer opozarja, da je uprav zaradi tega, ker so si starejši juristi toliko prizadevali odpraviti krivice, provzročene po pat. z 20. febr. 1811, a brez uspeha, težko misliti, da bi se bilo novejšo zakonodavstvo s § 5. ces. pat. z dne 27. aprila 1858, št. 63 drž. zak., hotelo lotiti iste težavne naloge, da torej konverzija 100 : 105 velja samo za oni konvencijski denar, ki se je s pat. s 1. junija 1816 zopet uvel v promet.

Koliko je ta Pfaffov nazor resničen, uveriti se je moči le po obsežnih študijah. Jaz bi rad pripomnil le še naslednje.

Navedeni predlogi just. dv. komisije niso postali nikdar zakon. Pač pa je izšel uprav z nasprotnim smislom dv. pis. dekr. z dné 28. dec. 1820, št. 155 zb. pol. zak., ki naravnost pové, da fin. pat. z dne 1. jan. 1816 (s katerim se je zopet uvedel konv. denar) ni uporaben na plačevanje tistih tirjatev, ki so nastale pred dobo fin. pat. z 20. febr. 1811 v konv. denarju. In uprav ta zakonova določba jako podpira mnenje, da za omenjene tirjatve ne velja določba § 5. ces. pat. s 27. aprila 1858, št. 63 drž. zak., namreč preračun 100 gld. konv. den. = 105 gld. avstr. velj. Meni pa se ta razlog ne vidi tehtovit.

Kakor izhaja iz doslej navedenega, sta vlada in just. dv. komisija težili na to, da se tirjativam, nastalim pred dobo fin. pat. z 20. febr. 1811, podeli ista vrednost, kakeršno so imele za časa sklenitve pogodbe. Dvorna komisija se je za to odločno potegala, vlada pa se je zgol iz fin. ozirov umikala. Dv. pis. dekret z 28. dec. 1820 je torej le izjava vlade, da za sedaj zadevnih tirjatev še nikakor ne more postaviti v prejšnji stan. Iz poprej pod točko f) navedene izjave vladnega zastopnika kakor tudi iz cit. kab. lista z dne 16. aug. 1816 in note Stadion-ove z 11. sept. 1816 razvidno je dalje še posebe, da je vlada namepravala rešiti pravno razmerje takih tirjatev. Trajno neugodno fin. stanje pa jo je v tem oviralo.

S ces. naredbama z dné 27. aprila 1858, št. 63 in 64, s katerima se je uvedla v promet nova avstrijska veljava na podlogi 45 gld. novčne mere, pa se je določilo razmerje dunajske veljave k novi veljavi in tudi razmerje konv. denarja k tej veljavi. Ko sta se izdajali ti naredbi, bilo je gotovo znano žalostno stanje tistih tirjatev, ki so nastale pred dobo fin. pat. z 20. febr. 1811 v konv. den., in znano, da njih razmerje v dunajski veljavi še ni rešeno.

Če bi ti naredbi nameravali izločiti te tirjatve iz preračuna 100 gld. konv. den. = 105 gld. avstr. velj., gotovo bi to izrecno določili. Tega pa nista storili, nego § 5. nar. z dne 27. aprila 1858, št. 63 odločno vелеva: v se zaveze, katere so iz kakega privatnega naslova pred 1. novembrom 1838 ustanovljene in se glase na kako, nastopno navedenih veljav, a jih je izpolniti šele po tem dnevi, zvršiti je v novi avstrijski veljavi tako-le: 100 gld. konv. den. (20 gld. mera) s 105 gld. avst. v. itd. Ta določba torej ne pozna razlike med konv. denarjem pred 1. junijem 1816 in poznejšnjim.

Ker je torej vlada uže zdavna nameravala rešiti pravno razmerje tistih tirjatev, ki so ustanovljene pred fin. pat. z 20. febr. 1811, a tega samó zaradi neugodnih finančnih razmer dolgo časa storiti ni mogla, ker je z napominanima naredbama iz l. 1858 pravno razmerje med konv. denarjem sploh in avstrijsko veljavo rešeno, ni za kaj domnevati, da te določbe niso rešile tudi pravnega razmerja tirjatev, nastalih pred dobo fin. pat. v konv. denarji, to tem manj, ker je konv. denar, ki se je s pat. z dne 1. jan.

1816 zopet uvel, uprav ist, kateri je bil v rabi pred l. 1811., namreč 20 gld. mera.

Tehtovito se mi vidi tudi to, da je, in to naglaša cit. kab. list, potem Stadion sam ter dvor. sv. Aichen in Gärtner, ter je to sicer tudi sploh znano — fin. patentu z 20. febr. 1811 bil pogoj, da je novo uvedeni „Einlösschein“ toliko vreden, kolikor konv. denar. Patent torej ni imel namena devalvovati prejšnjih tirjatev v kon. den., kar je storil n. pr. gledé tirjatev v banko-lističih, — nego tendenca je bila tudi pozneje, ko je devalvovanje takih tirjatev v istini nastalo, vedno še spraviti dun. veljavo (Einlösscheine) „al pari“ s konv. veljavo in „ex lege“ se devalvovanje nikdar ni izreklo. Notranja vrednost takih tirjatev ostala je tedaj neizpremenjena, a če so vnanji neugodni uplivi faktično znižali njih vrednost, bilo je to le začasno in premenljivo, in upanje, da zadobijo prvotno svojo vrednost, nikakor ni bilo izključeno. V bistvu in po svoji pravni naravi so torej te tirjatve še prav tako obstojale, kakor so bile ustanovljene, le „modus solvendi“ — dunajska veljava — bil je drugačen, zaradi vnanjih uplivov upnikom neugoden. Ko pa se je l. 1858. ta „modus solvendi“ odpravil in ko se je po zakonu določilo glede konv. denarja sploh, ne ustanovivši zanj nikake izjeme, kakšno vrednost ima v primeri z novo avstrijsko veljavo, tedaj je bila določena s tem definitivno tudi vrednost teh tirjatev, določena „ex lege,“ česar poprej ni bilo.

Pomislekov je pač še več proti navedeni odločbi najvišjega sodišča in o njih je težko reči, da so odstranjeni z razlogi tega judikata. A ne spadajo semkaj, ker namen temu članku ni, polemizovati proti odločbi najvišjega sodišča, nego hotel sem le opozarjati na mnenja starejših naših pravnikov.¹⁾

J. Kavčnik.

¹⁾ Koliko pomena ima ta odločba zlasti za Kranjsko kot sestavino nekdanje Ilirije, skušal bodem pokazati v posebnem članku o pravni upravi v Iliriji za francoske okupacije in avstrijske vlade potem.

